

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Virtvtes Theologicæ. Libro Triplici Fidei, Spei, & Charitatis materias expono

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

C. 10. Circa Essentiam, & causas excommunicationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80695](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80695)

teriorum claustra. *Ibid.* 5. Illi, qui praesumunt Visitatores Monialium impedire, in eo, quod statuitur à Concilio, si à Visitatoribus admoniti, non cessant. *Clement. Attendentes*, §. *fi de statu Monach.* 6. 1). qui scienter in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis iure Canonico interdictis, aut cum Monialibus matrimonia contrahunt: nec non Religiosi, Moniales, ac Clerici in Sacris Ordinibus constituti matrimonia contrahentes. *Clement. 1. de consang. & affin.* 7. Inquisitores, ac Commissarii, illorum, aut Episcopi, vel Capitula Sede vacante, qui sui officij prae-textu illicitè sumunt pecunià aliquā. Et qui scienter bona Ecclesiastica usurpant. *Clement. Nolentes de heret.* 8. Omnes Officiales Civitatum, vtriusque appellentur, qui faciunt, ribunt, vel dicunt statuta, ut solvantur usurae, vel quod soluta non possint repeti. Et ij, qui iudicant, usuras solvendas esse, aut non repetendas solutas. Et qui ad id potestatem habentes, è libris talia statuta non eradunt. *Clement. 1. de usur.* 9. Religiosi, qui concionantur, vel alias dicunt aliquid ad auertendos audientes à soluendis decimis Ecclesiae debitis. Et illi, qui de industria nullum conscientiae scrupulum incutunt in confessionibus poenitentibus circa solutionem decimarum. *Clement. Capientes de pan.* 10. Religiosi, qui non seruant Interdictum, vel Cessationem à divinis quam Cathedralis Ecclesia vel^a matrix, vel Parochialis Oppidi seruat. *Clement. 1. de sent. excom.*

93. Haec excommunicationes in corpore Iuris continentur, superflunt nonnullae aliae, quae in Extravagantibus multis habentur: sed quia

plerisque in locis non videntur usu receptae, eas praetermitto. Demum in Tridentino octo aliae feruntur excommunicationes. 1. contra imprimentes, & imprimi mandantes, vendentes, apud se retinentes Libros de rebus Sacris sine Auctoris nomine, & sine approbatione. *Trid. sess. 4.* 2. Contra praedicantes, vel docentes, vel pertinaciter asserentes, non esse necessariam Sacramentalem Confessionem habita confessarij copia, ante Communionem, his, quos peccati lethalis conscientia grauat, etiam si confecti accedant. *Sess. 13. can. 11.* 3. Contra Raptorem mulierum, ac illis consilium, ac fauorem praebentes. *Sess. 24. c. 6. 4.* Contra illos, qui quouis modo subditos suos vel quoscunque alios cogunt minus libere matrimonia contrahere. *Sess. 24. c. 9. 5.* Contra Magistratos seculares, qui non praebent auxilium inuocatum ab Episcopis, ad restituendum, vel conservandum Monialium clausuram. *Sess. 25. cap. 2. 6.* Contra ingredientes septa Monasterij Monialium cuiuscunque generis, aut conditionis, aratis vel sexus fuerint, sine licentia Episcopi, vel superioris in scriptis obiecta. *Ibid.* 7. Contra illos, qui cogunt aliquam feminam, praeterquam in casibus à iure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum Religionis habitum, vel ad professionem emittendam, Eoque, qui consilium, auxilium, vel fauorem ad id dederint, vel praesentes et actui scienter fuerint. *Sess. 25. c. 18.* 8. Contra illos, qui Sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel proficendi quoquo modo sine iusta causa impedierint. *Sess. 25. cap. 18.*

SECTIO SECVNDA.

De Excommunicatione Dubia.

CAPVT X.

Circa Essentiam, & Causas Excommunicationis.

DVBIVM I.

An absolute prolata Excommunicatio semper de Maiore intel- ligatur?

94. Non semper intelligitur de maiori.

ON intelligitur semper de excommunicatione maiori. Quia c. 1. de exception. in 6. quod est post Gregorium IX. dicitur, si quis in iudicio excommunicatione opponat, illius speciem declarare debere. Quod distū est (ait Glossa) propter species excommunicationis

maioris, vel minoris. Ergo sub nomine excommunicationis absolute prolata non venit excommunicatio maior intelligenda; alias non teneretur excommunicationis speciem declarare, cum satis declarata esset. Sic nonnulli ex Glossa.

Semper de excommunicatione maiori intelligitur. Quia sic definitur Gregorius IX. c. 1. Si quem penitus de sent. excom. Licet enim ante ipsam excommunicationem simpliciter sumpta saepe pro minori sumebatur, ut constat ex cap. Sacerdote, de consecr. dist. 1. & cap. Exceptrudam 3. q. 4. Attamen post Gregorium nunquam pro minori, sed pro maiori semper sumitur. Ita Conar. Cap. Alma mater 1. part. Paragraph. 8. num. 5. Coninch. disp. 14. dub. 1. Laym. l. 1. tit. 5. p. 2. c. 1. numer. 1. Suar. l. 1. cap. 4. num. 19. & alij communiter.

Hoc dicendum. Neque obstat totius citatus Quia ibi species excommunicationis exprimenda est non quidem maior, aut minor, quia certum iam supponitur, maiorem esse debere: sed quamnam species maioris sit, an violationis Ecclesiae, an percussione Clerici. Quod colligo ex verbis textus praecipue ex §. Si vera, probanda enim erat exceptio apertissimis documentis,

Sect. II. De Excommunicat. Dubia. 203

tis, quod nullatenus fieri posset, allegata excommunicatione in genere, nisi illius causas, & circumstantias declararet. Mecum Suarius disput. 8. de Censur. section. 3. num. 6. & Coninch. citatur.

DUBIUM II.

*Cum Excommunicatio fertur ob leuia mul-
torum furra obligatne ut singuli
pro minutis furtis satis-
faciant?*

⁹⁷ *Nonnulla
suppone.* **S**Cio, causam materialem, ob quam Excommunicatio ferri potest, necessario esse lethale peccatum: alias enim hæc pœna, quæ est omnium maxima, culpe non commensuraretur. Attamen, ob stare videtur vulgaris de vineæ deuastatoribus casus. Contingit enim sæpe plures diuissim deuastare vineam, quorum singuli leuem surripere quantitatem, neque vnus in alterius damnificationem consensit. Iudex vero Ecclesiasticus, vt hoc damnum reparetur, promulgat excommunicationem aduersus omnes illos, qui vineam deuastarunt, nisi restituant. Quæserim itaque an huiusmodi excommunicationem incurrant ij, qui culpam leuem perpetrarunt obligantem eos ad restitutionem?

⁹⁸ *Non incur-
runt.* **N**on incurunt. Quia licet finis, qui per excommunicationem obtineri intenditur, grauis sit, nempe grauis vineæ nocuenti reparatio: at quod singulis præcipitur, leue est, vt patet, leniterque conducit ad præfati finis consecutionem. Non enim singulorum restitutio per se sumpta, cum leuis sit quantitas, reparare damnum grauitur potest. Sic Nauarra *capit. 17. numer. 139. Covarruias ad cap. Alma. part. 1. §. 9. numer. 2. illap. 4. Nauarra libr. 3. de resitut. capit. 11. dubio 5. numero 49.*

⁹⁹ *Incurrunt
quidem.* **I**ncurrunt quidem. Quia impossibile est, damnum graue domino vineæ minutis furtis singulorum illatum reparari, nisi singuli ea minuta sorta restituant: ergo singulorum restitutio leuis quantitatis surreptæ grauitur con-ducit ad damni illati reparationem. Igitur excommunicationem incurunt, qua ad restitutionem damni illati obligantur. Ita Sotus in 4. dist. 22. question. 1. articulo. 2. Barbof. 3. de potest. at. Episcop. allegat. 96. numer. 29. Henriquez libr. 13. capit. 17. numer. 4. Lessius libro 2. capite 12. dubio 9. numero 55. Suarius disputatione 20. sessione 2. numero quarto, & alij.

¹⁰⁰ *Hoc verius
est reor.* **H**oc verius esse reor. Nam quoties finis præcepti grauis est, & res, quæ præcipitur præfati finis consecutioni est necessaria, grauis est obligatio illam exequendi, quia præcepti grauitas non desumitur solum ex grauitate materiæ in suspectata, sed ex graui, vel leui conuenientia, quam habet cum fine intento.

DUBIUM III.

*Omnis excommunicatus estne iure diuino
vitandus?*

¹⁰¹ **I**Ta est qui excommunicatur, iure diuino se-
iunctus à fidelium communione, vt neque
iple cum eis, neque ij cum ipso valeant com-
municare, saltem in rebus diuinis, quæ est
communicatio Christianorum propria. Quia
liberum Com-
municatio. Si Ecclesiam non audierit, munione.
sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus. & Ioan.
Epistol. 1. Nolite cum domo recipere, nec aue-
re dixeritis. Sic nonnulli, quos pressio nomine me-
morat Castro Palao de Censur. disputat. 2. punct.
4. numer. 1.

¹⁰² **O**mnis excommunicatus solo iure Eccle-
siastico prohibetur, ne cum fidelibus possit com-
municare. Quia licet potestas excommuni-
candi fuerit à Christo Domino suæ Ecclesiæ diuino, sed
concessa, at excommunicationis institutio à solo Eccle-
siastico ortum habet. Aliàs si privatio
communio-
nis esset excommunicatis iure diu-
ino indicta, non posset Ecclesia hanc privatio-
nem restringere, vel extendere, aut aliquo mo-
do mutare, sicut pro temporum varietate fa-
ctum esse colligitur ex cap. Quoriam multos, n.
question. 3. Ita Suarius disputation. 2. difficultat. 2. Stephan. Da-
uila de Censur. part. 1. cap. 3. d. 1. dub. 6. Coninch.
d. 14. dub. 2.

¹⁰³ **V**erissimum hoc esse defendo. Neque ex ver-
bis Matthæi, & Ioannis colligitur inobedi-
entem necessario esse vitandum. Verba enim illa
non continent præceptum: alias omnes rebel-
les Ecclesiæ, & incorrigibiles ipso iure essent
excommunicati vitandi. Sed consilium deno-
tant, & admonitionem, ne cum hereti-
cis incorrigibilibus, & contumaciter ino-
bedientibus communicemus tum, ob con-
tagionis periculum, tum ipsi confusi, resi-
piscant.

DUBIUM IV.

*Circa excommunicatos vitandos, stan-
dumne est constitutioni Concilij
Basiliensis, & non Con-
stantiensis?*

¹⁰⁴ **A**Nte Concilium Constantiense, qui erat
ab Ecclesia excommunicatus, tenebatur
separare se à conuictu, & communicatione
aliorum fidelium, & fideles ab ipso: ita vt si ex-
communicatio publica esset tenebantur in pu-
blico: si secreta secreto, vt constat ex cap. Cum
non ab homine, de sentent. excommunicat. At in
Concilio Constantiensi anno 1414. celebra-
to, & à Martino V. confirmato decretum est,
neminem à Communione alius cuius, Sacramen-
torum administratione, aut aliis quibuscumque
diuinis intus, & extra prætextu cuiuscumque
sententiæ, aut Censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel
ab homine generaliter promulgatæ teneri, &
obligatū esse abstinere, vel aliquem vitare, nisi

sententia, vel Censura huiusmodi fuerit illata contra personam, Collegium, Vniuersitatem, communitatem, aut locum certum à Iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expresse. Porro huic constitutioni Consilium Basiliense sess. 20. moderationem adhibuit, vt non solum Clerici notorius percussor, (quod solummodo Constantiense excepit,) sed quicumque notorius excommunicatus vitandus sit. Hinc quaesierim, cuius constitutioni sit standum, an Constantiensis, an Basiliensis?

105 *Basiliensis standum, non Constantiensis.*
Basiliensis quidem, non Constantiensis standum est. Quia Basiliensis constitutio expresse habetur in dicto Concilio, secus Constantiensis, quae tantum ex Doctorum relatione constat. Sic Felin. ad cap. Rodulphus, circa fin. de re script. Syluest. verb. Excommunicatio §. numer. 9. Nauarr. ad cap. 1. §. labore, de penit. dist. 8. Albertin. in repet. in Rubr. de heretico. numer. 44. Couarruias ad cap. Aina, part. 1. §. 2. numer. 7. Vgolin. de Censur. tab. 1. capit. 13. §. 7. numer. 8.

106 *Constantiensis non Basiliensis standum.*
Constantiensis, non Basiliensis standum constitutioni. Quia Concilium Basiliense omni autoritate fuit destitutum, vt pote acephalum, ideoque in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 1. dicitur, non fuisse Concilium, sed Conciliabulum, & in multis errauit, maxime in Eugenij IV. depositione. Vnde ipse Eugenius illius decreta reuocauit, exceptis quibusdam pertinentibus ad beneficiorum collationes, dispensationes, Censurarum absolutiones. Ita Sayrus libr. 2. Theaur. capit. 12. numer. 9. Laymen. libr. 1. tractat. 5. part. 1. capit. 4. numer. 2. Syluest. mutans sententiam in Epistol. ad lector. fol. vlt. rim. Victor. de excommunicat. numer. 20. Auila part. 2. capit. 6. disputation. 2. dub. 1. Henriquez libr. 8. de excomm. num. 1. Suar. d. 9. sess. 2. num. 5.

107 *Hoc longe mihi verius.*
Hanc sententiam longe veriores esse existimo. Nicolaus namque V. vti constat ex Bulla eius data Spoleti 14. Kalend. Iulij anno 1439. Basiliensis Concilij eadem quae Eugenius decreta reuocauit. Praeterea vsu, & consuetudine in Gallia, in Germania, & Belgio, quae est optima legum interpret, habetur notorijs haereticis, aliorumque excommunicatorum conuictum non vetari, quousque eorum excommunicatio declaratur. Constat igitur, non esse obligatos fideles excommunicatum notorium siue facto, siue iure vitare, quousque denunciatus sit, nisi Clerici percussor extiterit. Quia constitutio expresse requirit Censurae denunciationem, quae facienda est in Ecclesia, vel alio loco publico, iuxta regionis consuetudinem.

DVBIUM V.

Teneturne quis excommunicatum denunciare, vel manifestum Clerici percussorem ubilibet vitare?

108 *Satis quae sententia.*
Satis probabile existimo quemlibet licite posse eum non solum occulte sed & publice vitare. Quia excommunicatio iure vel facta publica in vno loco absolute publica est,

& vt talis probari potest. Ergo dat fidelibus potestatem vitandi huiusmodi excommunicatum. An vero teneatur, in quaestione adduco?

Tenetur plane. Quia Concilium Constantiense praecipit vitare excommunicatum denunciatum, & manifestum Clerici percussorem, neque restringit praecipitum ad denunciationem, vel percussoris locum. Sic Bonacin. de excommunicat. disputation. 2. quaestio. 2. punct. 6. §. 2. numer. 48. Valquez de excommunicat. dub. 8. numer. 2. Filiucius tractat. 13. numer. 49. Henriquez libro decimo tertio, capite 24. numero 1.

Minime tenetur. Quia excommunicatus publicus in vno loco non est censendus publicus esse in alio; nam esto denunciatio personam afficiat, id intelligendum est comparatione illorum, quibus denunciatur, seu in quorum notitiam deuenire denunciatio potest. Ita Sanchez libro 2. Decalogi capite 1. numero 20. Durand. in 4. distinction. 18. quaestio. 5. Paludan. ibi. qu. 6. artic. 1. numer. 5. Auila part. 2. cap. 6. disputation. 11. dubio 12.

Haec mihi verior opinio, ex cuius ratione infero, neque etiam secreto quem obligatum esse excommunicatum huiusmodi ubilibet vitare. Quia obligatio vitandi eum etiam secreto post Concilium Constantiense non oritur ex excommunicatione, sed ex ipsius notoria denunciatione. At illo in loco, (vt supponimus) non est denunciatio notoria: Ergo nullam vitandi eum obligationem inducit.

DVBIUM VI.

Estne graue piaculum, seclusa necessitate, excommunicatum inducere, vt tibi Sacramenta ministret, celebret officium diuinum, vel tecum recitet?

Suppono, stante necessitate, vel speciali vtilitate, qualis esset, non reperire alium, qui aequè bene haec tibi beneficia conferat licitum tibi esse. Quia in huiusmodi inductione non peccas contra censuram, siquidem ex vi censuræ nulla tibi communicatio cum his excommunicatis interdicatur; neque etiam ob inductionem ad peccatum, quia non inducis ad iniquam Sacramentorum administrationem, & celebrationem; hanc enim non postulas, sed administrationem Sacramenti, & celebrationem secundum se, quae per se licite fieri possunt ab excommunicato tolerato, stante necessitate, aut vtilitate petentis. Quaestio autem est, num, seclusa necessitate, sit graue piaculum inducere excommunicatum, vt tibi Sacramenta ministret, celebret officium diuinum, vel tecum recitet?

Graue quidem peccatum est. Quia delinquis non quidem contra censuræ praecipitum, sed contra Religionem, vel charitatem inducendo excommunicatum ad actum, quem posita censura licite praestare non valet. Si enim Ecclesia eum à se praescindit, quomodo intentionem

Secl. II. De Excommunicat. Dubia. 205

tionem habere poterit, vt tanquam sui minister, & suorum bonorum dispensator, & legatus apud Deum assumatur: Sic Auila *part. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 1.* Suarius *disp. 1. 1. section. 4. num. 10.* Layman *lib. 1. tract. 5. part. 4. cap. 4. num. 5.* Basil. Legion. *lib. 5. de matrimon. cap. 18. §. 9.* Co- ninch. *disputation. 14. dubio 3. conclusionem 3. & 4.*

114 Non est graue, imo per se nullum peccatum *Non est* est. Quia Concilium Constantiense fidelibus concessit potestatem cum excommunicatis non denunciatis communicandi tam in diuinis, quā extra, ac si excommunicati non essent. Quæ facultas inutilis esset, si virtute Religionis, vel charitatis ab hac communione arceri deberent. Ita Sanchez *lib. 7. de matrimon. disput. 9. numer. 8.* Sayrus *lib. 2. thesaur. cap. 12. num. 10.* Henriquez *lib. 1. 3. capit. 6. & 10.* Hurtado *disp. 4. difficultat. 4.* Filliucius *tractat. 1. 3. capit. 3. & 4. & alij.*

Hos sequor asserens, intercedente fidelium petitione non impediti excommunicatos ratione excommunicationis, Sacramenta ministrare, & sacrificium offerre. Neque inde fit excommunicatos vi Concilij Constantiensis in aliquo reuocari. Non enim reuocantur ipsi directe, sed reuocantur fideles à prohibitione antea habitata: tamen si ex hac reuocatione resulter, ipsos excommunicatos reuocari, quod est per accidens, & præter Ecclesiæ intentionem. Vnde colligo excommunicatos toleratos nullo modo priuari potestate exercendi actus, qui in fidelium vtilitatem cedere possunt, nempe iudicem non priuari potestate iudicandi, nec Prælatum potestate dispensandi, conferendi beneficia, absoluedi à censuris, & peccatis. Nam cum hæc omnia permissum sit subditis à suo Superiore excommunicato petere, necessum est fateri, ipsum posse ea illis concedere.

CAPVT XI.

Circa Excommunicationis Maioris effectus.

DVBIVM VII.

De primo Excommunicationis effectus. *Estne licitum, in genere, & in comuni pro excommunicatis orationes publicas, & Missæ sacrificium offerre?*

115 *De primo Excommunicationis effectus.* **P**RIMUM effectus excommunicationis, (vti section. 1. vidimus) est, priuare excommunicatum communibus Ecclesiæ suffragiis. Recolo autem triplex esse Ecclesiæ subsidium. Primum proveniens à Christo Domino suo Patri, medio Sacerdote, Missæ sacrificium offerente. Secundum ab Ecclesiâ, quæ mediis suis ministris, publicas fundit orationes, sacrificium peragit, satisfactionem

è Christi thesauro, Sanctorumque dispensat. Tercium oritur ex operatione cuiusque fidelis, vt particularis persona est. Porro excommunicatus solum priuatur spiritualibus subsidiis nomine Ecclesiæ factis. Vnde non licet, pro eo in particulari publicas orationes fundere, & Missæ sacrificium nomine Ecclesiæ offerre. Quæsierim verò, num sit licitum, in genere, & in comuni pro eo suffragia, ac sacrificia offerre?

Licitum est. Quia in hac oratione solum postulatur excommunicati reductio, ac penitentia, quod est maximum bonum, & quod media oratione, & sacrificio impetrari ab Ecclesiâ intenditur. Fauetque huic sententiæ Ecclesiæ vsus, quæ feria sexta Parasceues pro Schismaticis, ac hæreticis orat, quos constat esse excommunicatos. Sic Syluest. *verb. Excommunicatio 1. num. 2.* Marian. Socin. *ad cap. Sa- cris num. 2. 4. 2. de sent. excomm. Couar. cap. Alma p. 1. §. 6. n. 3.*

Non est licitum. Quia Ecclesiâ sua bona propriis membris dispensare intendit, non vero iis, quæ à se separauit. Alias si Ecclesiæ subsidia excommunicato prodesse saltem in genere, excommunicati nō amplius essent exclusi ab Ecclesiæ suffragiis, quam alij fideles, pro quibus speciali intentione non offeruntur, his enim tantummodo in genere profunt. Ita Auila *part. 2. capit. 6. disputation. 9. dub. 3.* Valquez *de excomm. dub. 1.* Sayr. *lib. 2. thesaur. c. 4. n. 4.* plures referens.

Hoc cenfeo probabilius. Nam quod Ecclesiâ pro hæreticis, & Schismaticis feria sexta Parasceues orat, & non alio die, inde potius colligo nolle aliis temporibus pro ipsis orare. Eo autem die orat, vt significet Christi passionem tunc re-presentatam quatenus est ex se, ad omnes se extendere. Nemini igitur fidelium licet directe pro excommunicatis orationes publicas fundere sacrificiumve Missæ offerre. Bene tamen pro hæresu extirpatione, fideique dilatazione, & Ecclesiæ obedientia. Quia licet hæc oratio in hæreticorum, ac excommunicatorum bonum cedat, id est consequenter, nam directe in ea oratione bonum Ecclesiæ spectatur.

DVBIVM VIII.

An pro excommunicatis contritis possit sacrificium offerri?

116 **S**I excommunicati contriti sint, neque pro ipsis stat quin ab excommunicatione absoluantur, potest pro eis publica oratio, ac Missæ sacrificium offerri. Quia non est credendum Ecclesiâ velle priuare contritos, ac penitentes his subsidiis, cum solum, vt à contumacia recedant, penam excommunicationis indixerit. Verum cum excommunicatus contritus iam sit membrum viuum Ecclesiæ, debet aliorum membrorum subsidiis vegetari. Sic Sayrus *lib. 2. thesaur. capit. 4. numer. 5.* Auila *part. 2. capit. 6. disputation. 4. dub. 2.* Henriquez *lib. 9. capit. 1. 5. numer. 3.* Nauart. *sum. cap. 27. numer. 18.* Diu. Antonin. *part. 3. titul. 2. 4. capite 76.*

Offerri